

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Bäst utan boll?

**En jämförelse av målskytte mot uppställt försvar och
i kontringar i handboll och innebandy.**

David Jansson

Kandidatuppsats 15 hp
Idrottsvetenskap
Vt 2015
Handledare: Jesper Augustsson
Examinator: Owe Stråhlman
Rapportnummer: VT15-18

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR KOST- OCH IDROTTSVETENSKAP

Kandidatuppsats 15 hp

Rapportnummer:	VT15-18
Titel:	Bäst utan boll? En jämförelse av målskytte mot uppställt försvar och i kontringar i handboll och innebandy.
Författare:	David Jansson
Program:	Idrottsvetenskap
Nivå:	Grundnivå
Handledare:	Jesper Augustsson
Examinator:	Owe Stråhlman
Antal sidor:	21 (inklusive bilagor)
Termin/år:	Vt2015
Nyckelord:	innebandy, handboll, mål, uppställt försvar, kontringar

Sammanfattning

Innebandy är Sveriges näst största lagbollsport, men saknar forskning kring hur målen görs. Handboll är en lagbollsport som spelas på samma planstorlek och med en liknande karaktär. Båda sporterna bygger på längre bollinnehav och anfallsspelet kan antingen ske mot ett uppställt försvar eller med hjälp av snabba kontringar.

Syftet med studien är att jämföra hur målen görs i handboll och innebandy. Frågeställningarna är centrerade kring hur många mål som görs mot uppställt försvar och med hjälp av kontringar i de två sporterna. Är det en fördel att försöka sig på anfallsspel mot uppställt försvar? Eller är det bättre att försvara och kontraslå?

Studien är explorativ och komparativ, och metoden är kvantitativ. Studien består av strukturerade observationer av cirka 400 innebandy- och handbollsmål i dam- och herrmatcher på svensk elitnivå.

Resultatet visar att nästan tre fjärdedelar av målen i handboll görs mot uppställt försvar, medan fler än hälften av målen i innebandy görs med hjälp av kontringar.

Slutsatserna är att sporter med liknande förutsättningar visar på olika mönster inom målskyttet. I handbollen är bollinnehav ett måste och kreativt anfallsspel mot uppställt försvar är det vanligaste sättet att göra mål på. Lagen belönas av att själva försöka göra något med bollen. I innebandyn är kontringspelet det vanligaste sättet att göra mål på. Det är alltså hårdraget bättre för ett innebandylag att ge bort bollen utan risk för kontrering, och sedan själv försöka försvara och kontra.

Innehållsförteckning

Förord	4
Introduktion	5
Syfte	5
Frågeställningar.....	5
Bakgrund	6
Idrottsövergripande definitioner.....	6
<i>Kontring</i>	6
<i>Offensiva aktioner</i>	6
Handbollsdefinitioner.....	6
<i>Förstafas</i>	6
<i>Andrafas</i>	6
<i>Tredjefas</i>	6
<i>Fasta situationer</i>	6
<i>Numerära överlägen</i>	6
Innebandydefinitioner	6
<i>Förstafas</i>	7
<i>Andrafas</i>	7
<i>Tredjefas</i>	7
<i>Fasta situationer</i>	7
<i>Numerära överlägen</i>	7
Tidigare forskning	7
Metod	8
Design	8
Urval.....	9
<i>Kategorisering av offensiva aktioner</i>	9
Datansamling och -analys	10
Resultat	10
Frågeställning: ”I vilken eller vilka av sporterna är det en fördel att anfalla mot uppställt försvar, eller att ge bort bollinnehavet och kontra?”	10
Frågeställning: ”Hur stor del av alla mål som görs efter fasta situationer och numerära överlägen har sitt ursprung i anfall mot uppställt försvar respektive kontringsspel?”	11
Diskussion	13
Metoddiskussion.....	13
Resultatdiskussion	14
Slutsatser	16
Vidare forskning.....	16
Referenser	18
Elektroniska källor	18
Böcker	18
Observationer	19
Bilaga 1 – Observationsmatris	20
Bilaga 2 – Hela insamlingen av data	21
Handboll	21
Innebandy.....	22

Förord

Ett av mina tidigaste idrottsminnen hämtar jag från insidan av en Volkswagen Jetta strax utanför Jönköping. Det fanns en väldigt bra sak med den sista biten av gatan upp mot parkeringen utanför vårt rådhus: den går förbi garagelängorna. Det var där utomhushockeybandyn spelades, och det var alltid enkelt att titta ut ur bilrutan och se om några av kompisarna var mitt uppe i en match. När jag störtade ner efter att ha hjälpt till att bära in matkassarna var jag inte intresserad av att inte ha bollen. Jag ville tvärtom ställa upp motståndarna som ett block av gladiatorer och se om jag kunde finta mig igenom dem med bollen i behåll och göra mål av egen kraft.

Sedan dess har jag alltid tänkt mig att kärnan i sport är att det anfallande laget ska lista ut ett sätt att nöta håll på försvararna. Inte ge bort bollen till det andra laget och vänta på ett misstag för att straffa de som vill vara kreativa. Samtidigt drivs jag, precis som alla andra som gillar att tävla, av att vinna och letar därför sätt att vara framgångsrik på.

Därför blev det här uppsatsskrivandet en väldigt intressant tid för mig. Sveriges två största 40 gånger 20-sporter ställs mot varandra. Hur görs egentligen målen i innebandy och handboll? Är det en fördel att spela ett etablerat anfallsspel, eller är det bättre att bara ge bort bollen och kontra?

Stor tack till min handledare Jesper Augustsson, som tagit sig tid att hjälpa till när jag har behövt det. Stort tack till alla innebandy- och handbollsspelare som gjort mål under våren. Ni hjälpte min studie på vägen.

Introduktion

Innebandy är Sveriges näst största lagsport sett till utövar- och medlemsantal (Riksidrottsförbundet, 2013). Trots det har det inte gjorts någon studie på hur målen görs i sporten. Innebandyn är den enda av de fem största lagsporterna som ökat antalet deltagartillfällen i barn- och ungdomsidrotten mellan 2004 och 2013, enligt statistik från Riksidrottsförbundet. Detta trots en kraftig allmän nedgång för antalet deltagartillfällen generellt (Sima & Paulsson, 2015).

Handbollen är Sveriges fjärde största lagsport sett till medlemsantalet. Enbart fotboll, innebandy och ishockey har fler medlemmar (Riksidrottsförbundet, 2013). Det finns många likheter mellan sporterna. De spelas på samma yta: 40 gånger 20 meter. Båda sporterna spelas också på liknande sätt. De vanligaste matchbilderna är att lagen turas om att ha längre bollinnehav, och försöker metodiskt att bygga upp ett anfallsspel med målet att göra mål på motståndarnas uppställda försvarsspel. Laget utan bollinnehav försvarar sig och letar möjligheter för att senare anfalla genom en kontrung, eller lugnar ner spelet och metodiskt anfalla mot ett uppställt försvarsspel igen. Handboll spelas med sex utespelare och en målvakt, medan innebandyn spelas med fem utespelare och en målvakt. Spelarantalet är alltså snarlikt.

Forskningen kring målskytte i de här två populära svenska inomhussporterna är klart begränsad. Internationella handbollsförbundet släpper statistik efter stora mästerskap och ett antal studier om kontrungsspel finns att tillgå. I innebandyn finns inga studier alls kring hur målen görs. Denna totala avsaknad av studier inom en sport där fler än 115 000 spelare var licensierade 2014 gör min undersökning relevant (Svenska innebandyförbundet, 2015). Jämförelsen med handboll är intressant, då sporterna har många gemensamma nämnare.

Studien kan tillföra ny kunskap som kan vara av stort intresse för många olika yrkesgrupper inom idrotten. Tränare i innebandy får för första gången tillgång till en studie om hur målen faktiskt görs på elitnivå i Sverige. Specialidrottsförbunden i innebandy och handboll får en uppfattning om hur sporternas nuvarande struktur och regelverk leder till mönster hos elitlagen målskytte. Studien kommer öppna för intressanta vinklar för vidare forskning, exempelvis att undersöka vad den potentiella idrottspubliken faktiskt vill se för att underhållningsvärdet ska bli högt. Är strukturerade matcher med stort bollinnehav och fokus på kreativt anfallsspel med boll det bästa, eller uppskattar publiken snabbare anfallsspel och svängig matchkaraktär med mycket kontrungar?

Syfte

Syftet med studien är att jämföra hur målen görs i handboll och innebandy.

Frågeställningar

I vilken eller vilka av sporterna är det en fördel att anfalla mot uppställt försvar, eller att ge bort bollinnehavet och kontra?

Hur stor del av alla mål som görs efter fasta situationer och numerära överlägen har sitt ursprung i anfall mot uppställt försvar respektive kontrungsspel?

Bakgrund

Idrottsövergripande definitioner

För full förståelse av den här studien finns det ett antal definitioner som är viktiga att omgående klargöra.

Kontring

En spelvändning efter en bollvinst, där det ena laget anfaller mot ett motståndarlag som inte hunnit få ordning på sitt normala uppställda försvarsspel.

Offensiva aktioner

Agerande av det anfallande laget. I studien är dessa aktioner i uppdelade i tre huvudkategorier för hur målen tillkommer: *anfall mot uppställt försvar*, *kontringar* och *andra mål*.

Handbollsdefinitioner

Inom handbollen finns tydliga definitioner på tre olika faser av offensiva aktioner (Czerwinski & Taborsky, 1997).

Förstafas

En kontring som går ut på att en eller två spelare (vanligtvis kantspelarna) läser spelet och ger sig av på en kontringslöpning redan när motståndarlaget bestämmer sig för att avsluta ett anfall. De nås sedan omgående av en eller flera snabba passningar.

Andrafas

En kontring som blivit fördröjd och inte är av direkt karaktär. Den involverar andra spelare än de två första. Kontringen sker mot ett motståndarlag som inte har hunnit hitta sina normala försvarspositioner.

Tredjefas

När motståndarlaget hinner samla sitt försvar, och det anfallande laget börjar bygga upp ett etablerat anfallsspel.

Fasta situationer

Utöver ovanstående tre faser av anfallsspel, är också fasta situationer viktiga offensiva aktioner. I handboll består de av frikast, straffkast och inkast.

Numerära överlägen

När det ena laget spelar med minst en spelare mer på banan än motståndaren, som en följd av utvisningar.

Innebandydefinitioner

För tydlighetens skull i studien appliceras handbollens definitioner på innebandyn, med följande förändringar för att passa sporten:

Förstafas

Enda förändringen mot definitionen av handboll är att upp till fyra spelare kan vara involverade i en förstafaskontring i innebandy. Detta då fler spelare kontrar på ett direkt sätt i innebandy.

Andrafas

Spelarantalet stämmer inte överens med handbollens definition, här skulle alla fem kunna vara delaktiga. I övrigt stämmer allt överens med hur en andrafaskontring definieras i handboll.

Tredjefas

Ingen skillnad gentemot handbollens definition.

Fasta situationer

I innebandy består fasta situationer av frislag, straffslag och inslag.

Numerära överlägen

Ingen skillnad gentemot handbollens definition.

Tidigare forskning

Forskningsläget inom området kring målskytte i handboll och innebandy är väldigt begränsat. Handbollen har en betydligt längre historia än innebandyn, och uppvisar därmed också en större mängd forskning. Regelförändringar inom handboll har gjort att det nuförtiden är ett större fokus på kontringsspel inom handbollen. Dels införandet av passivt spel vilket gör bollinnehaven kortare, dels att det nu möjliggörs ett snabbare avspelsförfarande efter mål i handboll. Avblåsning för passivt spel sker då ett lag tar för lång tid på sig att bygga upp ett anfallsspel i tredjefas, och domaren ger då först en varning med en uppsträckt arm, för att i ett senare läge blåsa av och ge det försvarande laget ett frikast. Förändringen kring avspel efter mål innebär att ett lag som snabbt kommer i positioner efter ett insläppt mål, kan starta något som liknar en andrafaskontring mot ett motståndarlag som inte hunnit hitta sina positioner (Sevim & Bilge, 2007). Inom innebandyn finns ingen passivitetsvarning, men däremot infördes en regel som förbjöd tillbakapassningar till målvakten år 2000 (Gustafsson & Pettersson, 2011). Detta minskar möjligheten för det bolförandet laget att spela av tid, och gynnar alltså laget som försöker vinna tillbaka bollen. Mål i innebandy följs av en tekning, vilket gör att det inte går att sätta igång spelet snabbt efter insläppt mål som i handboll.

I en studie gjord på dam-VM i handboll i Kina 2009 visade att 23 % av alla mål gjordes med hjälp av kontringar. 77 % av målen gjordes via niometers-, linje- och kantavslut mot uppställt försvarsspel, eller straffavslut. Studien visar också hur effektivt kontringsspel är. Avslutningseffektiviteten i samband med kontringar var väldigt hög. Det blev mål på 69 % av alla kontringsavslutningar under VM i Kina, medan effektiviteten på alla andra sorters avslutningar var 49 % (Calin, 2010).

I samband med världsmästerskap i handboll på dam- och herrsidan presenteras ett omfattande statistikmaterial kring avslutningar. De senaste publicerade rapporterna från världsmästerskap kommer från dam-VM 2013 och herr-VM 2015. Rapporten från herr-VM 2015 i Qatar visar att 922 av totalt 4805 mål under turneringen gjordes

på kontringar. Detta motsvarar drygt 19 % av alla mål i turneringen (Internationella handbollsförbundet, 2015). Under dam-VM 2013 gjordes 672 av 4187 mål på kontring, motsvarande 16 % av målen (Internationella handbollsförbundet, 2013).

Inom innebandyn har ingen studie på hur målen tillkommer gjorts, men under herr-VM 2008 och 2010 studerades 1500 bollinnehav, som kategoriserades i tre olika huvudkategorier: *högkvalitetslag mot högkvalitetslag*, *högkvalitetslag mot lågkvalitetslag* samt *lågkvalitetslag mot lågkvalitetslag*. I studien definierades ett högkvalitetslag som ett lag som är rankat topp sju i världen, medan ett lågkvalitetslag definierades som ett lag rankat femtonde i världen eller sämre. Det visade sig då att matcherna mellan två högkvalitetslag bestod av fler sekvenser med bollinnehav över 30 sekunder, att anfallen bestod av fler passningar inom laget och att fler spelare var involverade, jämfört med de andra två kategorierna. Detta visade sig också i de offensiva aktionerna. Kontringar var följaktligen mer förekommande i de två kategorier där ett lågkvalitetslag var inblandade. 35 % av alla offensiva aktioner i kategorierna där ett lågkvalitetslag var inblandat, var kontringar. Att jämföra med 25 % då två högkvalitetslag mötte varandra (Gomez & Prieto & Perez & Sampaio, 2013).

Idrotten utvecklas ständigt, och inom handboll och innebandy finns ingen forskning om målskytte sett över lång tid. Det gör det däremot inom fotbollen, där alla semifinal- och finalmatcher i alla herr-VM-slutspel från år 1958 till år 2010 är observerade. Studien visar att antalet mål i genomsnitt har sjunkit från 4,6 mål per match under perioden 1958-1970, till 2,3 mål per match under perioden 1990-2010. Dock har målen tillkommit på liknande sätt genom dessa 14 VM-turneringar. Ingen undersökt målkategori avviker mer än cirka 7 % mellan de tre undersökta tidsepokerna. Trots att färre mål skjuts, verkar sätten målen skjuts på vara konstanta (Olofsson, 2012).

Metod

Design

Det här är en explorativ och komparativ studie. Metoden är kvantitativ, och insamlandet av data sker genom strukturerade observationer av innebandy- och handbollsmatcher.

Studien är explorativ då liknande forskning inom lagsporten innebandy inte gjorts tidigare, den befintliga kunskapen kring hur mål görs i framförallt innebandy är helt enkelt bristfällig, och då passar explorativ ansats (Patel & Davidson, 1994). Komparativ är studien eftersom en jämförelse med handboll görs, för att få se skillnaderna på två sporter som spelas på samma yta och med liknande förutsättningar. Kvantitativ metod passar bra eftersom jag söker kvantifierbara resultat i mitt räknande av mål i olika kategorier (Patel & Davidson, 1994).

Den kvantitativa metoden, samt den explorativa ansatsen som tagits på grund av den obefintliga tidigare forskningen inom området, är bidragande orsaker till att det inte finns någon passande teoretisk referensram att använda.

Urval

Sporterna undersöks på nationell seniornivå, för att ha de bästa i landet som måttstock. Detta då de bästa spelarna ger studien resultat som visar hur sporten verkligen ser ut när den spelas som skickligast och allt ställs på sin spets.

Målet var att undersöka 200 innebandy- respektive handbollsmål, fördelat på 100 per kön, genom att göra strukturerade observationer av matcherna. Antingen genom att vara på plats i en sporthall, eller att observera via en tv- eller webbsändning. Det var av stor vikt att se hela matcherna, då studien enligt andra frågeställningen ska svara på hur upphovet till mål som sker på fasta situationer och numerära överlägen ser ut (huruvida de fasta situationerna och numerära överlägena har tillkommit från spel mot uppställt försvar, eller i kontringar).

Sammanlagt observerades två herrhandbollsmatcher, två damhandbollsmatcher, sju herrinnebandymatcher samt tio daminnebandymatcher. Antalet mål blev 95 damhandbollsmål, 99 herrhandbollsmål, 102 daminnebandymål och 103 herrinnebandymål. I herrhandbollen observerades lagen Redbergslid, Lugi, Alingsås och Guif. I damhandbollen observerades Skövde, Sävehof, Lugi och Skuru. I herrinnebandyn observerades AIK, Dalen, Helsingborg, Höllviken, Falun, Linköping, Mora, Mullsjö, Pixbo, Sirius, Storvreta, Växjö och Warberg, vilket innebär att alla lag utom Granlo studerades. I daminnebandyn observerades Dalen, Djurgården, Endre, Falun, Huddinge, IKSU, Jönköping, Mora, Pixbo, Rönby, Telge, Täby, Uppsala, vilket innebär att alla lag utom Karlstad observerades. (Observationer, januari-april 2015).

Kategorisering av offensiva aktioner

För att besvara frågeställningarna, sorteras de definierade offensiva aktionerna in under de tre huvudkategorier för hur målen tillkommer som definierats ovan: mot uppställt försvar, kontringar och andra mål.

För att kunna besvara frågeställningarna så bra som möjligt, kopplas alla mål som tillkommer via fasta situationer och numerära överlägen till ”mot uppställt försvar” eller ”kontringar”. Om den fasta situationen eller det numerära överläget har sitt upphov i spel mot uppställt försvar eller under en kontring spelar alltså roll. Detta för att få en bättre helhetsbild kring förhållandet mellan anfallsspel mot uppställt försvar och kontringar. Nedan följer målkategorierna med tillhörande offensiva aktioner.

Mot uppställt försvar

Mål som sker i anfallsspel i tredjefas.

Mål vid fast situation och numerärt överläge som har sitt *upphov i spel mot uppställt försvar*.

Kontringar

Mål som sker i första- och andrafaskontring.

Mål vid fast situation och numerärt överläge som har sitt *upphov i en kontring*.

Andra mål

Mål i numerärt underläge.

Spel där ena laget valt att ta ut målvakten.

Datainsamling och -analys

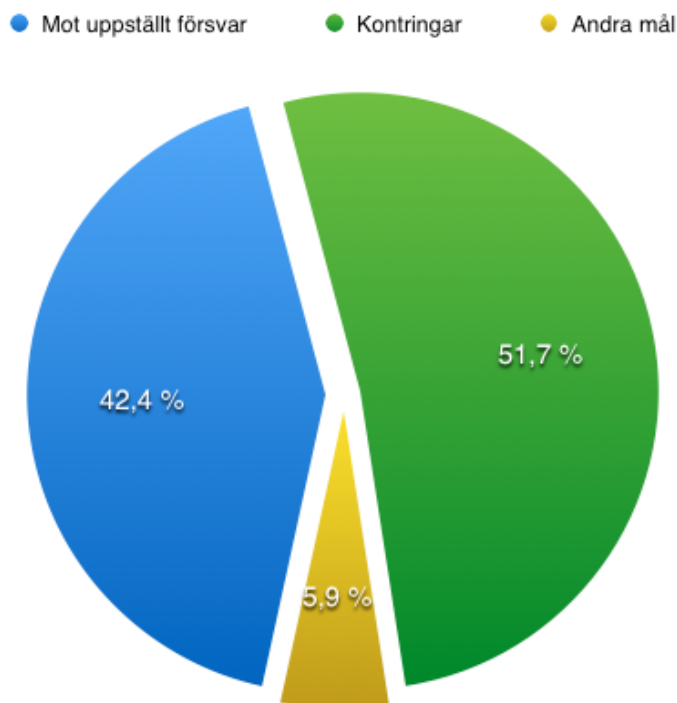
Med hjälp av urval och kategorier skapade jag mig min slutgiltiga observationsmatris (se bilaga 1). Efter det samlade jag in mängden data jag behövde genom att genomföra strukturerade observationer på herr- och damelitmatcherna i de båda sporterna. Resultaten noterades i ett Numbers-formulär. Tidsåtgången var cirka två timmar per match, och sammanlagt 21 matcher. Hela datainsamlingen är gjord av mig själv. Dataanalysen blev enkel, då arbetet med kategorierna i princip tillåter en direkt avläsning av resultatet genom att studera siffrorna för varje kategori (se bilaga 1 för observationsmatrisen och bilaga 2 för hela insamlingen av data).

Resultat

Samtliga insamlade resultat finns i bilaga 2.

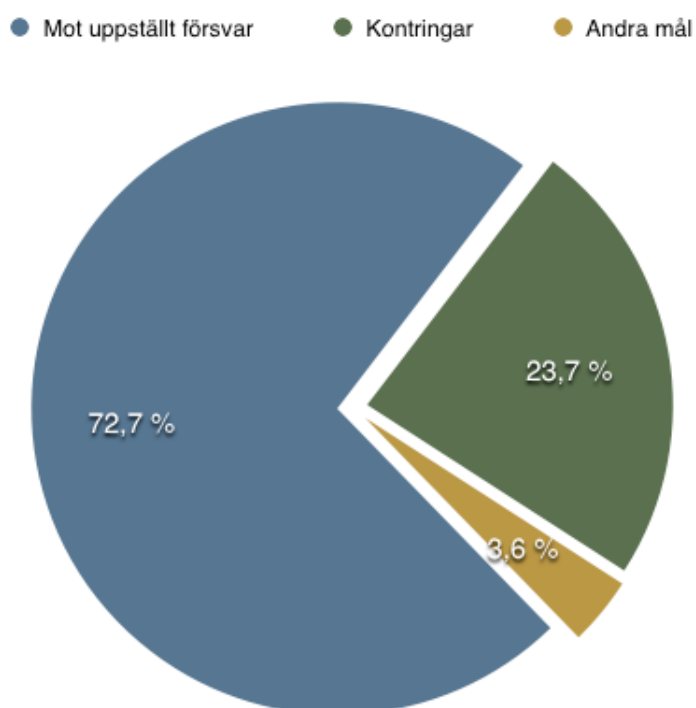
Frågeställning: ”I vilken eller vilka av sporterna är det en fördel att anfälla mot uppställt försvar, eller att ge bort bollinnehavet och kontra?”

I innebandy görs fler än hälften av målen på kontringar (se figur 1). 51,7 % av de undersökta målen görs antingen direkt i en kontring, eller som en konsekvens av en kontring (fasta situationer).

Figur 1. Andelen innebandymål per undersökt målkategori.

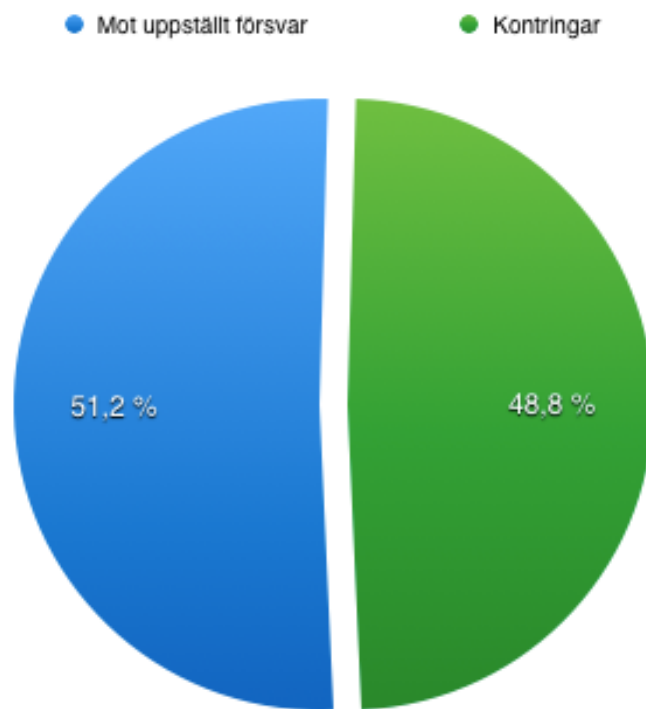
Handbollen visar upp ett annat mönster kring hur målen görs (se figur 2). 72,7 % av alla mål görs mot uppställt försvar, eller som en konsekvens av spel mot uppställt försvar (fast situation).

Figur 2. Andelen handbollsmål per undersökt målkategori.

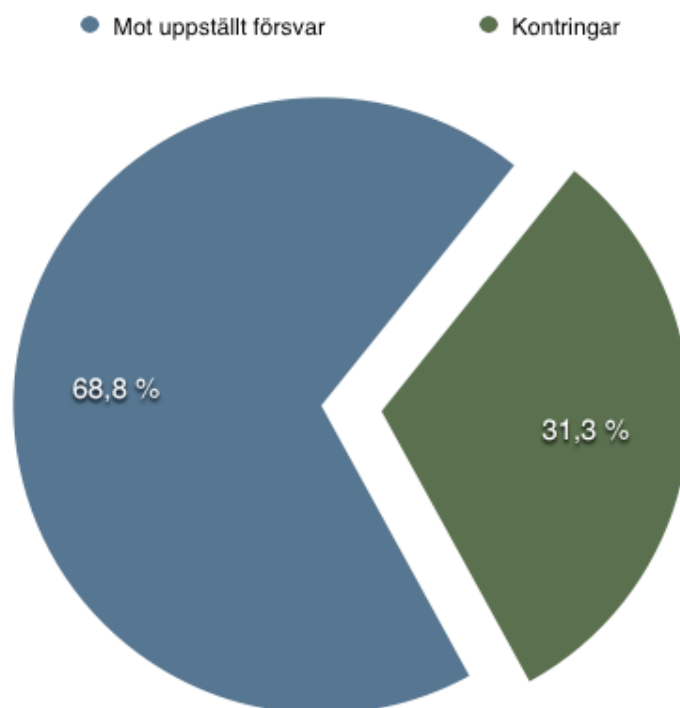
Frågeställning: ”Hur stor del av alla mål som görs efter fasta situationer och numerära överlägen har sitt ursprung i anfall mot uppställt försvar respektive kontringsspel?”

I innebandyn har något fler än hälften av alla fasta situationer- och numerära överlägen-mål sitt upphov i spel mot uppställt försvar (se figur 3).

Figur 3. Upphov för innebandymål från fasta situationer och numerära överlägen.

Även i handbollen har målen vid fasta situationer och numerärt överläge oftare upphov i spel mot uppställt försvar än i kontringar. Men här är andelen högre än i innebandyn. 68,8 % av alla fasta situationer- och numerära överlägen-mål har sitt upphov i spel mot uppställt försvar (se figur 4).

Figur 4. Upphov för handbollsmål från fasta situationer och numerära överlägen.

Diskussion

Metoddiskussion

En av den här studiens styrkor är att jag inte nöjer mig med att kategorisera ett stort antal mål som ”fasta situationer” respektive ”numerära överlägen”, och låter eventuella kopplingar till anfall mot uppställt försvar och kontringar vara utforskade. Att studera upphovet till fasta situationer och numerära överlägen gör svaret på min första frågeställning om spel mot uppställt försvar kontra kontringar trovärdigare och visar på en större helhetsbild. Därigenom stärks studiens validitet, eftersom svaren på frågeställningarna blir mer precisa och studien mäter det som önskas mätas, och resultatets giltighet blir därmed bättre.

Tidigare nämnda studie om fotbolls-VM-mål har en tveksam giltighet av resultatet, mycket på grund av kategoriseringen (Olofsson, 2012). I den här studien är en kategori ”kontringar”. De övriga är ”individuella prestationer”, ”inlägg/inspelssituationer”, ”distansskott” och ”övriga situationer”. Olofssons definition av kontringar är att målet måste falla inom tio sekunder från bollerövringen. Alla mål tilldelas en av ovanstående kategorier. En stor felkälla blir då att ett mål mycket väl skulle kunna vara ett distansskott efter en inspelssituation som sker inom tio sekunder efter en bollerövring och alltså är en kontring, men hamnar på annan position i analyschemat. Detta sänker validiteten i Olofssons studie, där frågeställningarna är efter modellen ”hur många av målen sker efter...”, en frågeställning per kategori.

Målen som görs i underkategorin ”numerärt underläge” placeras under målkategorin ”andra mål”, och därmed undersöks inte upphovet till mål som gjorts i numerärt underläge. Detta då det är högst otroligt att ett innebandy- eller handbollslag i med flit drar på sig utvisningar, för att sedan göra mål i numerärt underläge. Det vill säga: syfte och frågeställningar i den här studien kan inte besvaras bättre av att undersöka hur utvisningarna kommer till, vid mål i numerärt underläge.

Studiens explorativa karaktär är också en styrka. Innebandy är en otroligt stor sport och den här typen av studie har inte tidigare gjorts inom sporten.

Generellt har själva datainsamlingen inte varit svår, men tidskrävande. Centralt var att försöka observera så många olika lag som möjligt för en heltäckande bild. På handbollssidan observerades inget lag två gånger, och på innebandysidan har samtliga damlag utom ett observerats, och samma sak på herrsidan. Detta för att olika lag kan ha olika idéer avseende offensiva aktioner, och resultatet skulle kunna bli snedvridet om exempelvis några lag som är specialiserade på att kontra tar för mycket plats i urvalet. En svaghet kring datainsamlingen är Moras daminnebandy lag studerats flera gånger via webbsändningar med dem som hemmalag. Detta av praktiska skäl, då de webbsänder alla sina matcher. De har kontinuerligt gjort väldigt stor andel kontringsmål på hemmaplan, vilket så klart kan göra resultatet en aning missvisande jämfört med hur det hade sett ut om samtliga lag hade fått exakt lika mycket bevakning. Detta var dock praktiskt omöjligt.

Det var få mål som var svåra att placera in i observationsmatrisen. Emellertid finns det så klart ett visst mått av subjektivitet i detaljnivån av datainsamlingen; huruvida en kontring är av förstafas- eller andrafaskaraktär kan ibland vara hårfint.

Reliabiliteten för studien ser jag delvis som en styrka och delvis som en svaghet. Det är en styrka på det sättet att det skulle vara enkelt att göra om studien på nya matcher och undersöka cirka 400 nya dam- och herrmål i innebandy och handboll. Men en svaghet på det sättet att retest-reliabiliteten är obefintlig, då det inte kommer gå att se samma matcher en gång till. Vissa av matchernas målsammandrag finns att tillgå via internet, men inte med möjligheten att undersöka upphovet till fasta situationer och numerära överlägen, då highlights-paketerna inte är detaljerade nog. Interbedömarreliabiliteten testades genom att låta en sportintresserad person med elitbakgrund inom innebandy få samma kategorier som användes i studien, och låta henne samla in data under en innebandy- och en handbollsmatch. På elva innebandymål och 50 handbollsmål var det endast ett mål som skiljde våra datainsamlingar åt. En bedömare utan idrottslig bakgrund skulle självklart ha det svårare att göra bedömningarna, vilket gör att interbedömarreliabiliteten inte är perfekt. Det kändes dock irrelevant att testa interbedömarreliabiliteten med hjälp av en bedömare utan idrottslig bakgrund, då det är högst otroligt att det finns en vits med att låta en ickeidrottsintresserad person genomföra en sådan studie.

Resultatdiskussion

Innebandyn och handbollen visar på stora olikheter vad gäller hur målen görs. 51,7 % av de 205 innebandymål jag studerat hamnar under kategorin ”kontringar”. Alltså förstafas- och andrafaskontringar, samt fasta situationer och numerära överlägen som har sitt upphov i kontringsspel. 42,4 % av målen görs mot uppställt försvar eller på fasta situationer och numerära överlägen som har sitt upphov i spel mot uppställt försvar, och 5,9 % av målen kategoriseras som ”andra mål” (mål i numerärt underläge, spel då något av lagen har tagit ut målvakten), då de inte har någon koppling till offensiva aktioner mot uppställt försvar eller i kontringar (se figur 1).

Handbollen visar ett helt annat mönster för hur målen görs. 72,7 % av de 194 observerade målen görs mot uppställt försvar, 23,7 % av målen görs på kontringar. 3,6 % av målen är ”andra mål” (se figur 2). Här är det ofta lönsamt att ha bollen och bygga ett anfallsspel på offensiva aktioner mot uppställt försvar.

Innebandyn och handbollen är trots tidigare nämnda likheter också olika på flera punkter som har med målskytte att göra. Innebandyns målvakt täcker större del av målet än en handbollsmålvakt gör, och handbollen spelas med direktkontakt till bollen i stället för att en klubba används. Visserligen har handbollsspelarna en begränsning på tre steg medan bollen hålls fast i handen, men det är uppenbart att uppställt anfallsspel belönas mer i handboll, bland annat på grund av ovan nämnda faktorer. Att springa förbi en försvarare med bollen i handen i handboll är lättare än att försöka dribbla sig förbi en försvarare i innebandy med hjälp av klubba och boll, där försvararen har en klubba till hjälp i försvarsspelet.

Med ovanstående siffror besvaras frågeställningen ”*I vilken eller vilka av sporterna är det en fördel att anfalla mot uppställt försvar, eller att ge bort bollinnehavet och kontra?*”. I handboll är det alltså vanligare att göra mål genom att anfalla mot ett uppställt försvarsspel, och i innebandy är det mer förekommande att mål görs genom

att det ena laget etablerar ett anfallsspel, och att det andra laget försvarar sig bra och utnyttjar kontringslägen.

Genom en ytlig statistikkoll på de andra stora lagbollssporterna, blir det uppenbart att innebandyns position som en lagbollsport där det är bättre att kontra än att själv försöka anfälla mot ett uppställt försvar är ytterst ovanlig, kanske till och med unik.

Handbollen är alltså enligt min studie en sport där mål mot uppställt försvar är klart vanligare än kontringar. I *basket* är det nordamerikanska NBA-ligans bästa kontringslag Golden State Warriors, som gör drygt 20 poäng på kontringar per match, i en sport där lagen i genomsnitt gör 91 poäng per match (Team rankings, 2015). I *fofbollen* är inte kontringar bättre än spel mot uppställt försvar. Olofsson (2012) använde sig av en definition där en kontring ses som ett anfall som ska resultera i ett avslut inom tio sekunder från bollerövring. Han har undersökt semifinaler och finaler i alla VM-slutspel från 1958 till och med 2010 och aldrig haft en högre andel kontringsmål än 22 %.

Statistik kring kontringsmål i bandy har inte hittats, och till utövarantalet mindre bollsporter som landhockey har exkluderats, vilket även gjorts med lagbollsporter som volleyboll och baseboll där det inte finns några mål. Av statistiken att döma från de undersökta lagbollssporterna är innebandyn den enda lagbollsport där belöningen att kontra är större än att på olika sätt själv försöka vara kreativ mot ett uppställt försvar.

Det finns anledning att tro att förhållandet kring målskytte mot uppställt försvar och i kontringar inte har ändrat sig nämnvärt under längre tid. Så är det i alla fall i fotbollen, vilket Olofsson (2012) med sin studie om VM-slutspel i fotboll. Däremot finns det anledning att tro att andelen kontringsmål för innebandyn som sport med stor sannolikhet är ännu högre i andra delar av seriesystemet, där de flesta utövar sin sport. Gomez, Prieto, Perez och Sampaio (2013), som undersökte bollinnehav från VM 2012 i innebandy konstaterade att kontringsinnebandyn var ännu mer framträdande då sämre lag var inblandade i matcherna. De kortaste sekvenserna av bollinnehav och den största andelen kontringsmål var i matcher mellan mindre skickliga lag. I studien har den bästa innebandyligan i världen undersökts: den svenska superligan. Med största sannolikhet innebär detta att siffrorna för kontringsmål hade blivit ännu högre om studien hade gjorts på lägre nivåer i Sverige i stället, där den stora massan av Sveriges drygt 115 000 licensierade innebandyspelare utövar sporten.

Frågeställningen ”*Hur stor del av alla mål som görs efter fasta situationer och numerära överlägen har sitt ursprung i anfall mot uppställt försvar respektive kontringsspel?*” besvarades genom resultaten i figur 3 och 4. I såväl innebandy som handboll har mål efter fasta situationer och numerära överlägen oftare upphov i spel mot uppställt försvarsspel.

Här visar det sig att de innebandylag som fokuserar på att spela ett anfallsspel mot motståndarens uppställda försvarsspel får belöning. Fler än hälften av fasta situationer- och numerära överlägen-målen har sitt upphov i spel mot uppställt försvar (52,1 %). Förklaringen till att resultaten här går emot trenden i normalt spel i innebandy, där målen oftare görs på kontringar, tror jag går att finna i att innebandyn har en utvisning för upprepade förseelser. När ett lag anfäller med ett längre

bollinnehav i motståndarlagets zon, tvingas ofta det försvarande laget att ta till regelvidrigheter för att försvara sig. Då blir det lätt utvisningar för just detta, men även frislåg och straffar är så klart vanliga bestraffningar för ett lag som spelar långa stunder utan bollinnehav.

I handbollen har fasta situation- och numerära överlägen-målen en koppling till offensiva aktioner mot uppställt försvar 68,8 % av gångerna. Det följer alltså trenden från det vanliga spelet, där samma tendens visas upp (72,7 % av alla mål görs mot uppställt försvar). Precis som i innebandy tycks hög andel av fasta situationer och numerära överlägen tillkomma efter spel mot uppställt försvarsspel, där ett stort bollinnehav tvingar försvarande laget att ta till regelvidrigheter.

Mina observationer av handbollsmatcher på elitnivå i Sverige, visar att 23,7 % av målen i dessa matcher görs via kontrningar. För att sätta dessa siffror i ett internationellt topperspektiv, så gjorde VM-trean Norge vart tredje mål på kontrningar under dam-VM 2009 i Kina. Studien om målfabrikationen i detta världsmästerskap påvisar att väldigt många av de framgångsrika lagen i den här turneringen sköt stor andel av sina mål på kontrningar (Calin, 2010). Svensk klubbhandboll har en bit upp till den absoluta världstoppen, även om Sävehof gör bättre och bättre resultat i damernas Champions League. Kanske är kontringspelet en av de största förbättringspotentialerna för större framgångar.

Slutsatser

Trots innebandyns och handbollens tidigare nämnda likheter, så görs målen på vitt skilda sätt på svensk elitnivå. I handboll uppmuntras lagen till att försöka anfälla mot det andra lagets uppställda försvarsspel. Så görs alltså nästan tre fjärdedelar (72,7 %) av målen. I innebandyn är det däremot hårdraget bättre att ge bort bollen utan att riskera en kontrning, och sedan själva försvara sig och kontra. Fler än hälften av målen i innebandy görs via kontrningar (51,7 %)

Handbollen belönar ett lag som försöker anfälla och göra något av sina bollinnehav, medan innebandyn visar upp ett mönster där det är bättre att försvara sig bra och utnyttja motståndarmisslag eller egna goda försvarsinsatser och sedan kontra.

I såväl innebandyn som handbollen har fler än hälften av målen på fasta situationer och numerära överlägen upphov i spel mot uppställt försvar (51,2 % respektive 68,8 %). Detta går emot det faktum att kontringsmål är vanligare än mål mot uppställt försvar i innebandyn, men följer trenden att handbollsmål oftare görs mot uppställt försvar än på kontrningar.

De mål som inte går att härleda till varken anfall mot uppställt försvar eller kontrningar är färre än 6 % i båda sporterna.

Vidare forskning

Nu vet vi hur målen görs i innebandy och handboll. Men vad tycker publiken är mest attraktivt? Svenska lagbollsporter kämpar med ekonomiska svårigheter och har svårt att dra mycket folk till arenorna. Ett intressant tema för vidare forskning som bygger på den här studien, skulle vara att studera vad den potentiella åskådarkretsen till svensk lagidrott egentligen vill se och upplever som underhållande. Är det roligare att se ett lag nöta ner ett annat lags försvarsspel? Eller är taktisk slughet och

kontringsspel mer underhållande? Eller är det kanske så att idrottspubliken inte bryr sig om hur målen görs, bara att de görs? Eller är antalet mål inte alls viktigt, utan bara spänningsgraden? Att jämföra innebandy- och handbollspublikens uppfattningar av vad som är underhållande spel, är ett möjligt steg till fortsatt forskning.

Ännu ett steg framåt inom fortsatt forskning, när uppgifter om vad den potentiella idrottspubliken i Sverige gillar och inte gillar med att titta på idrott finns, skulle då kunna vara att specialidrottsförbunden studerar vad som går att göra med respektive sport för att utveckla den och göra den mer attraktiv. Handbollen har tidigare ändrat förfarandet efter mål, så att man snabbare kan sätta igång spelet. Det finns en regel om passivt spel. Innebandyn har förbjudit tillbakaspel till målvakten. Som innebandyn ser ut just nu, hade ett införande av varning för passivt spel förmodligen ökat andelen kontringsmål ännu mer. Kanske är det tvärtom – någon form av regeländring för det försvarande laget som ska till?

Referenser

Elektroniska källor

Calin, R. (2010). *The analysis of the efficiency of using fastbreaks in female handball during the world championship in China, 2009*. Hämtad 2015-02-11 från <http://www.analefefs.ro/anale-fefs/2010/issue-2-supplement/pe-autori/44.pdf>

Czerwinski, J. & Taborsky, F. (1997). *Basic Handball*. Wien: Europeiska handbollsförbundet. Hämtad 2015-02-11 från <http://ebook.eurohandball.com/BasicHandball1/html/43.html>

Gomez, M-A., & Prieto, M., & Perez, J., & Sampaio, J. (2013). *Ball Possession Effectiveness in Men's Elite Floorball According to Quality of Opposition and Game Period*. Hämtad 2015-02-11 från <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3827758/>

Internationella handbollsförbundet. (2013). *Overall team statistics. XXI Women's World Championship 2013 Serbia*. Hämtad den 2015-03-01 från <http://www.ihf.info/files/competitiondata/140/pdf/TOPTeam.pdf>

Internationella handbollsförbundet. (2015). *Overall team statistics. 24th Men's World Championship 2015 Qatar*. Hämtad den 2015-03-01 från <http://www.ihf.info/files/competitiondata/153/pdf/TOPTeam.pdf>

Olofsson, T. (2013). *Golden goals* (Kandidatuppsats). Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan. Hämtad 2015-02-11 från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:606809/FULLTEXT01.pdf>

Riksidrottsförbundet. (2013). *Svensk idrott i samhället*. Hämtad 2015-02-20 från http://www.rf.se/ImageVaultFiles/id_48735/cf_394/2013_-_Idrotten_i_siffror_-_RF.PDF

Sima, L. & Paulsson C. (2015). *Så har utövandet förändrats i din sport*. Hämtad 2015-02-17 från <http://www.svt.se/sport/sa-har-idrottsutovandet-forandrats-i-din-sport>

Svenska innebandyförbundet. (2015). *Innebandyn i siffror*. Hämtad 2015-02-02 från <http://www.innebandy.se/StatistikHistorik/Innebandyn-i-siffror/>

Team Rankings. (2015). *NBA Team Fastbreaks Point per Game*. Hämtad den 2015-04-15 från <https://www.teamrankings.com/nba/stat/fastbreak-points-per-game>

Böcker

Gustafsson, C. & Pettersson, K. (2011). *Innebandy: en världsidrotts födelse och expansion*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Patel, R. & Davidsson, B. (1994). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Sevim, Y. & Bilge M. (2007). *The comparison of the last Olympic, World and European Men Handball Championships and the current developments in World Handball*. Research Yearbook.

Observationer

Samtliga svenska superliga-matcher i innebandy och elitseriematcher i handboll har setts på plats i sporthallarna, eller via live- och efterhandssändningar på internet. De innebandymatcher som observerades via internet sågs från plattformen sslplay.se, men finns inte tillgängliga att ses i efterhand. De tre handbollsmatcher som observerades via webbsändningar går dock att se i efterhand via SVT:s webbsida:

Sveriges television. (2015). *Alingsås-Guif*. Kan ses i efterhand från <http://www.svtplay.se/video/2843583/handboll/handbolls-sm-semifinal-handbolls-sm-semifinal>

Sveriges television. (2015). *Lugi-Skuru*. Kan ses i efterhand från <http://www.svtplay.se/video/2050718/handboll-elitserien/18-5-14-20>

Sveriges television. (2015). *Skövde-Sävehof*. Kan ses i efterhand från <http://www.svtplay.se/video/2843639/handboll/handbolls-sm-semifinal-handbolls-sm-semifinal-1>

Följande matcher har jag observerat på plats eller via internet, samtliga under vårsäsongen 2015.

Herrhandboll från elitserien

Redbergslid-Lugi

Herrinnebandy från svenska superligan

AIK-Dalen

Falun-Storvreta

Helsingborg-Höllviken

Mullsjö-Warberg

Pixbo-Helsingborg

Pixbo-Mullsjö

Sirius-Mora

Växjö-Linköping

Dam innebandy från svenska superligan

Dalen-Endre

Dalen-Rönaby

Djurgården-Uppsala

Mora-Falun

Mora-Jönköping

Mora-Täby

Pixbo-Djurgården

Pixbo-Huddinge

Pixbo-Telge

Rönaby-Iksu

Bilaga 2 – Hela insamlingen av data

Handboll

Tabell 1. Handbollsmål herrar.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål	TOTALT
	Tredjefas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Numerärt underläge	
Redbergslid - Lugj	30	4	3	6	1	2	2	1	49
Alingsås-Guif	27	4	4	5	3	1	2	4	50
Totalt antal mål	57	8	7	11	4	3	4	5	99
Procentuell andel	57,6 %	8,1 %	7,1 %	11,1 %	4,0 %	3,0 %	4,0 %	5,1 %	100,0 %
Kategori procent	72,7 %			22,2 %				5,1 %	100,0 %

Tabell 2. Handbollsmål damer.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål	TOTALT
	Tredjefas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Numerärt underläge	
Skövde-Sävehof	31	7	2	5	5		1		51
Lugj-Skuru	20	4	5	4	2	4	3	2	44
Totalt antal mål	51	11	7	9	7	4	4	2	95
Procentuell andel	53,7 %	11,6 %	7,4 %	9,5 %	7,4 %	4,2 %	4,2 %	2,1 %	100,0 %
Kategori procent	72,6 %			25,3 %				2,1 %	100,0 %

Tabell 3. Handbollsmål totalt.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål	TOTALT
	Tredjefas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Frikast och straffar	Numerärt överläge	Numerärt underläge	
Alla matcher	108	19	14	20	11	7	8	7	194
Procentuell andel	55,7 %	9,8 %	7,2 %	10,3 %	5,7 %	3,6 %	4,1 %	3,6 %	100,0 %
Kategori procent	72,7 %			23,7 %				3,6 %	100,0 %

Innebandy

Tabell 4. Innebandymål herrar.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål		
Underkategori	Tredjefas	Fasta situationer	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Fasta situationer	Numerärt överläge	Numerärt underläge	Spel utan målvakt	Totalt
Pixbo-Mullsjö	3	2	1	3	3	2				14
AIK-Dalen	3	1	1	5	1					11
Falun-Storvreta	6	1		2	2	1	1		1	14
Våxjö-Linköping	4		1	4		1	1			11
Mullsjö-Warberg	2			1	1	1			4	9
Helsingborg-Höllviken	4	1	2	3	2	2	2			16
Sirius-Mora	4	1	1	7	3	2	1			19
Pixbo-Helsingborg	3	1		4	1					9
Totalt antal mål	29	7	6	29	13	9	5	0	5	103
Procentuell andel	28,2 %	6,8 %	5,8 %	28,2 %	12,6 %	8,7 %	4,9 %	0,0 %	4,9 %	100,0 %
Kategori procent	40,8 %			54,4 %				4,9 %		100,0 %

Tabell 5. Innebandymål damer.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål		
Underkategori	Tredjefas	Fasta situationer	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Fasta situationer	Numerärt överläge	Numerärt underläge	Spel utan målvakt	TOTALT
Pixbo-Djurgården	2	1	1	1	3		1	1		10
Mora-Täby	4		1	6						11
Dalen-Endre	2			1				1	2	6
Rönby-IKSU	4	1		1	1	1			1	9
Mora-Jönköping	5		1	8			1			15
Pixbo-Teige	2		1							3
Dalen-Rönby	2		1	7	2					12
Djurgården-Uppsala	7			1	1		2			11
Pixbo-Huddinge	3	1		7	3				1	15
Mora-Falun	5		1	1			2		1	10
Totalt antal mål	36	3	6	33	10	1	6	2	5	102
Procentuell andel	35,3 %	2,9 %	5,9 %	32,4 %	9,8 %	1,0 %	5,9 %	2,0 %	4,9 %	100,0 %
Kategori procent	44,1 %			49,0 %				6,9 %		100,0 %

Tabell 6. Innebandymål totalt.

Målkategori	Mot uppställt försvar			Kontringar				Andra mål		
Underkategori	Tredjefas	Frislag och straffar	Numerärt överläge	Förstafas	Andrafas	Frislag och straffar	Numerärt överläge	Numerärt underläge	Spel utan målvakt	Totalt
Alla matcher	65	10	12	62	23	10	11	2	10	205
Procentuell andel	31,7 %	4,9 %	5,9 %	30,2 %	11,2 %	4,9 %	5,4 %	1,0 %	4,9 %	100,0 %
Kategori procent	42,4 %			51,7 %				5,9 %		100,0 %